

Carita Björklund, forkvinna í Føroya Pedagogfelag:

Heima gott, úti best

- Myndin er ikki so einföld, tí menningin hjá barninum fer fram í einum neyvum samspæli millum umhvørvi og heim. Men kanningar geva týðiligar ábendingar um, at jú fyrr børn koma á dagstovn jú betri mennast tey, sigur Carita Björklund, sum saknar ein heildarpolitikk á barnaøkinum.

TURID KJOLBRO

Romantiska ímynding um, at bornini skulu vera heima hjá mammuni allan dagin, heldur ikki longur, tí samfelagið er so nógv broytt. Foreldrin velja at vera heima í bestu meining, men tað er spurningurin í dag, um tey ikki gera børnunum eina bjarnatænastu við at vera heima hjá teimum. Á dagstovnunum hava tey tilboð, sum tey ofta ikki hava heima. Har eru nógv onnur børn at spæla við og annars møguleikar fyri ymsiskum, sum foreldur ikki hava umstøður at bjóða børnum sínum.

Hetta sigur Carita Björklund, forkvinna í Føroya Pedagogfelag, í viðmerking til niðurstøðurnar í norðurlendsku granskingarverkeftaninum, ið greitt boða frá, at børn mennast betri við at vera á dagstovni enn heima hjá foreldrunum. Tey klára seg betri sosialt, í skúlanum og seinni í lívinum.

Hetta er ein rættiliga viðkvæmur spurningur at umrøða, tí sjálvandi skulu foreldrin ikki lastast fyri tað valið, sum tey gera. Og vit eiga eisini at hava í huga, at dagstovnar einasamallir hava ikki æruna av, at bornini mennast væl. Tað er eitt samspæl millum børn, foreldur og stovn. Tað er munur á foreldrum, tað er munur

á umhvørvi eins og tað er munur á børnum. Í dag mugu vit bara siggja í eyguni, at tað eru bert fá børn, sum eru heima hjá foreldrunum og hesi hava ikki somu møguleikar og tilboð sum tey, sum eru á stovni, sigur Carita Björklund.

Alt av tilvild

Tað er uppi í tíðini at orða ein politikk ella stevnumið fyri eitt øki sær. Fleiri lond hava ein orðaðan heildarpolitikk á barnaøkinum, sum greitt setir út í kortið, hvørji tilboð, karmar og møguleikar samfelagið hevur at bjóða barninum frá tí tað kemur í verðina til tað er vaksið. So er ikki í Føroyum og tað saknar forkvinnan í Føroya Pedagogfelag.

Alt er reint tilvilddarligt sum nú er. Barnagarðarnir hoyra undir Almanna- og heilsuáráðstjórn, og tá ið hesi bornini fara í skúla koma tey undir Undirvísing- og mentamálastýrið. Bornini flyta úr einum stýri í annað, her er eingin heild í. Sum er fáa vit fysisku karmarnar og játtanina frá landinum til stovnar, men eingin tosar um innihaldið. Tað er tað vit sakna, ein politikk sum orðar eitt innihald og eina ætlan fyri alt økið.

Fakfelagini og politikararnir eiga at vera við til at orða ein slíkan politikk. Í

mínum hugaheimi eiga dagstovnarir at hoyra undir Undirvísing- og mentamálastýrið. Samfelagið eigur at viðurkenna dagstovnarar og týðningin teir hava. Ikki sum eitt stað fyri ansing, men sum eitt stað fyri menning undir tryggum umstøðum. Tíðin er farin frá hesum hugtakinum, ið sigur, at børn verða ansað á dagstovnum. Í dag vita vit, at børn mennast frá tí tey koma í verðina. Tí skal dagstovnurin fastast sum eitt pedagogiskt tilboð til børn, eitt tilboð, ið eigur at standa øllum børnum í boði.

Kanningin hjá svianum Bengt-Erik Andersson, sum er vordin heimskend og víðurkend, bendir týðiliga á, at tað sum fyrr æt ansing eitur í dag umsorgan, menning og læring. Bornini taka imóti lærdómi alla tíðina. Lítið og einki hevur verið tosað um hesi víðurskifti. Fyrr varð hildið, at barnadómurin var eitt tíðarskeið sum bara skuldi verða yvirstaðið. Í dag vita vit, at hetta tíðarbilíð í lívinum hevur altavgerandi týðning fyri restina av lívinum. Tað er sjálvt grundarlagið. Børn hava krav uppá og rætt til hesa menningina. Tá ið tey koma í skúla fáa tey frálæru, men tey hava í grundini krav uppá hetta frá byrjan av. Spæl og læra eru ikki hvør sitt, tey hoyra saman og eru ein fyrirtreyt fyri

- Eg vil ikki siga, at starvsfólkini á stovnunum kenna bornini betri enn foreldrin, men rákið fer tann vegin, at ábyrgdin fyri barninum fer meiri yvir á stovnin, av tí at bornini eru har so stóran part av degnum, sigur Carita Björklund.

Mynd: Jens Kr. Vang.

hvørt annað. Uppgávan hjá pedagogunum er at vegleiða bornini, lurta eftir teimum, vera við at menna tey og læra tey at fáa hylling á ymsiskum, sigur Carita Björklund.

Frek og framlig

Sum pedagogur á ymsum dagstovnum í tjúgu ár eru tað eisini royndirnar hjá Caritu Björklund, at tey børn sum koma sum smá á dagstovn eru best fyri í menningini.

Lærarar siga eisini, at tað er stórir munur at fáa børn úr dagstovnum og børn heimanífrá í skúla. Fyrr sögdu fólk, at børn sum komu úr barnagórdum vóru so frek, - í síga vit, at tey eru so framlig. Meðan tey sum koma heimanífrá eru stillfær og meiri smáðin og detta tí lættari niðurímillum. Og tað er tí, at stovnsbornini eru von við at vera saman við nógvum børnum og duga at gera seg galdandi.

Norðurlendsku kanningararnar, sum vit sipa til, kanningin hjá Ellen Hartmann og hjá Bengt-Erik Andersson, taka støði í, at tað eru útbúnir pedagogar, sum arbeiða á stovnunum. Veruleikin í Føroyum - og aðra staðni eisini í ein mun - er, at starvsfólkini á dagstovnunum í rættiliga stóran mun eru hjálpartólk, tað vil siga

fólk, ið ikki hava útbúgvig sum pedagogar.

Hetta er ein stórir trupulleiki, tørvurin er ótrúliga stórir á pedagogum. Høvdu vit ein heildarpolitikk á økinum hevði útbúið av pedagogum verið í samsvari við útbúið av stovnum. Vit eiga at útbúga fólk í tann mun tørvur er. Tað er ikki nóg gott at gera stovnar og fylla bornini í teir, um útbúna starvsfólkini ikki fylgja við. Tað hevði verið óhugsandi at bygt ein skúla, fylt børn í hann og ikki sett útbúnar lærarar í starv.

Sum fakfelag hava vit roynt at lagt trýst á at fáa fleiri pedagogflokkar, og sum eg havi skilt er ætlanin, at Lærarskúlin tekur ein eyka flokk inn í ár. Útbúgvingin eigur samstundis at verða skipað betri, í løtuni er tað reint av tilvild um ella nær ein flokkur verður tikin inn.

I mun til bíðilistarnir, sum eru til dagstovnar, hevur bert ein góður triðingur í boði eitt pláss.

Hetta er alt ov lítið í einum samfelag sum okkara, sigur Carita Björklund.

Foreldur tilvitað

Gongdin í Noregi eitt nú og lutvist í Føroyum hevur verið, at foreldur hava fingið í boði kontantgjald fyri at ansa børnum heima. Norska

stjórnin vónaði við hesum tilboði, at bíðilistarnir til dagstovnar fóru at minka munandi, men so hevur als ikki verið. Bert familjur, ið eru sera illa fyri fíggjarliga, hava tikið av tilboðnum.

Tað er óvugta vegin at fara at mæla fólk frá at koyra bornini á dagstovn. Er ætlanin at fáa bíðilistarnar at minka er kontantgjald eingin loysn. Foreldur eru tilvitað um, at dagstovnar eru eitt gott tilboð til børn og tí taka so fá av kontantgjaldinum. Samstundis eru fólk væl útbúgvir í dag og vilja út á arbeiðsmarknaðin. Ikki so nógv hava hug at vera heima.

Fólk hava tikið synd í hesum smáu sum byrja í vøggustovu, men tað er als ikki synd í teimum. Tey hava aðrar møguleikar har enn heima at menna seg bæði líkamliga og sálárliga. Kanningin visir eisini, at jú fyrr tey koma á stovn, jú betri eru tey fyri. Foreldur hava ringa samvitsku av at lata bornini út so tíðliga og tað skilji eg væl sum foreldur. Sjálvandi er tað keðiligt hjá foreldrunum ikki at vera so nógv við í gerandisdegnum hjá børnunum, men tey flestu hava sum oftast einki val, sigur Carita Björklund at enda.

Tilvilddarlig mynd

Kanningarnar, sum sipað verður til í samrøðuni við Caritu Björklund, eru kanningin hjá svianum Bengt-Erik Andersson, professara á svenska lærararháskúlanum, og kanningin hjá norsku Ellen Hartmann, professara í sálarfroði. Tær eru umrøddar á síðu 6.